

Het valt op dat deze clusterwerking ook binnen een aantal andere ‘klassiekere’ werkplaatsen zijn ingang vindt als werkmodel. Deze organisaties stellen duidelijk dat ze werken ‘op maat van de artiest en zijn vraagstelling’. Binnen die werking leggen ze echter de klemtoon op een collectief verhaal waarin uitwisseling centraal staat, en dat de methodologie van de werkplaats mee bepaalt. Niet enkel de artiest verrijkt zich in zijn onderzoek, ook de werkplaats en andere artiesten of wetenschappers ontwikkelen zich.

¶ *‘Vanaf volgend jaar gaan we met thema’s werken, in de plaats van zonder meer artiesten uitnodigen. Wel kunstenaars uit verschillende disciplines met gemeenschappelijke interesses, om rond een thema onderzoek te doen, zodat er connecties ontstaan. Dat gaat terug naar het oorspronkelijke uitgangspunt van deze plek: een “connective”, een plek creëren waar mensen mekaar werken kunnen zien, geïnspireerd worden door elkaar.’ (Luea Ritter en Lilia Mestre – Bains::Connective)*

¶3. De ruimte als rode draad

Binnen een aantal organisaties, zoals nadine en Bains::Connective fungeert de ruimte, de infrastructuur expliciet als rode draad: als continuüm binnen een jarenlang modulerende werking.

¶ *‘Een rode draad is de ruimte, de architectuur van PLATEAU. Dat is voor veel projecten reeds een drempel. De functie van PLATEAU is altijd al research geweest. De architectuur nodigt daar ook toe uit. Het is een grote ruimte die zich leent tot residenties waar mensen een paar maanden kunnen werken. We hebben een voorkeur voor artiesten die hier als het ware komen leven. Hoe langer mensen hier komen leven, hoe sterker het project in de ruimte ingebed wordt. Het wordt hier dan voor een tijd het eigen huis van die kunstenaars. En wij voelen ons dan veeleer een indringer. TANI daarentegen is eerder een soort ready-made die je kan gebruiken. We zijn van plan om van TANI een ruimte te maken waar nieuwe media of aan nieuwe media gerelateerde performances georganiseerd kunnen worden, of waar artiesten voor een bepaald project high tech materiaal kunnen gebruiken. PLATEAU is echter het tegenovergestelde van een ready-made. De ruimte ligt steeds opnieuw braak en is voortdurend modulerbaar.’ (nadine)*

In meer pragmatische zin is de infrastructuur ook in andere werkplaatsen een bepalende factor voor de werking. Door de verbouwingswerken in de Pianofabriek zijn er momenteel weinig studio’s ter beschikking. De klemtoon ligt er dus voorlopig op productiewerk en technisch afmonteren. Danscentrum Jette, dat slechts één grote ruimte heeft, maakte van die nood een deugd: de dagindeling bestaat uit workshops en werkplaatswerking. ’s Morgens worden er workshops georgani-

seerd voor professionele dansers, ’s middags staat de studio ter beschikking van artiesten om te repeteren of te onderzoeken, ’s avonds zijn er lessen voor amateurs. In enkele gevallen, zoals bij Constant of kunstonline, beschikken werkplaatsen niet over een fysieke infrastructuur, maar beweegt hun werking zich vooral binnen een virtuele ruimte:

¶ *‘We hebben geen letterlijke infrastructuur om fysiek mensen in huis te halen, maar we hebben een online infrastructuur: de vele weblogs waar mensen publiekelijk denken. Het online gegeven is onze eerste werkplaats. Je zou de logs kunnen bestempelen als residenties. Die mensen zijn fysiek niet hier, maar overal ter wereld. Het huis waarbinnen iedereen werkt, wordt gevormd door de context van de onderwerpen die we onderzoeken.’*

(Laurence Rassel – Constant)

CARGO heeft naast de virtuele ruimte die als platform dient, tevens een fysieke Media Space gecreëerd, die voortdurend verder uitgebouwd wordt voor realisaties en presentaties.

¶4. Maatschappelijk engagement versus autonomie

De voorbije jaren werden we om de oren geslagen met begrippen als maatschappelijk engagement, diversiteit en cultuurparticipatie. Vanuit het beleid werd een sterke klemtoon gelegd op deze aspecten. Bij een aantal kunstencentra en werkplaatsen is een maatschappelijke betrokkenheid sinds jaren ingebed in hun werking. Dit vertaalt zich op verschillende manieren. Expliciet: door sociaalartistieke praktijken zoals bij Bains::Connective of de Pianofabriek, of door artistiek onderzoek naar het stedelijke of het interculturele zoals bij Firefly. Meer impliciet: in het artistieke proces of onderzoek.

¶ *‘Dit soort sociaal artistiek denken is begin jaren negentig op de kaart gezet. Wat je nu ziet, is dat het echt zijn belang heeft gekregen in het brede culturele veld. In die mate zelfs dat ik bijna in een positie kom waarin ik denk: blijft er eigenlijk nog wel ruimte voor artiesten die zich niet geroepen voelen om zich over maatschappelijke thema’s te buigen? Je voelt soms zo’n grote druk op de kunstenaar om met maatschappelijk engagement bezig te zijn. Artiesten zijn daar niet noodzakelijk uitdrukkelijk mee bezig, toch niet op deze letterlijke manier. Vaak zijn hun vragen ook heel abstract en hebben ze niet direct te maken met een concrete omgeving. Hun werk zal er altijd wel door gekleurd worden, maar dan op een eerder impliciete wijze. Ik krijg het gevoel dat de ruimte voor de kunstenaar die voor autonomie gaat, soms heel klein dreigt te worden.’ (Carine Meulders – wp Zimmer)*

Uit alle gesprekken blijkt een duidelijk pleidooi voor artistieke autonomie: het ligt voor de hand dat kunst per definitie maatschappelijk is en niet los staat van socio-culturele contexten. Als er al een expliciet maat-